

Compost Koningin.

Achterop het programma van Bette Midlers fameuze show in Las Vegas van begin dit jaar, 'Diva Las Vegas', troffen wij dit pleidooi voor composteren aan. Beviend als uw blad (*dit betreft het voormalige tijdschrift 'Onze eigen tuin'*) blad is met de groten der aarde, was het niet moeilijk haar toestemming te krijgen voor een Nederlandse vertaling.

Lacht u maar, maar het zijn dit soort publieke figuren met een groot hart die heel effectief zijn in het uitdragen van de zaak van een betere, schonere aarde. Bette Midler ontving dit jaar een grote ecologische prijs en wordt onder vrienden liefkozend de 'Queen of Compost' genoemd.

Dit schreef **Bette Midler**:

De wereld is groot en vol problemen. Grote problemen.

Mensen zoals ik bekijken het acht-uur journaal met natte ogen en toegeknepen keel en durven nauwelijks meer kranten te lezen. Niet omdat ze niet begaan zijn met het lot van de wereld - integendeel. Alles zou ik willen doen om de planeet te redden. Maar zoals Ralph Waldo Emerson al opmerkte, het is niet eenvoudig om een goed idee te krijgen dat helemaal origineel is. Het navolgende plan om de wereld te redden is dan ook niet voor honderd procent het mijne - maar de oprechtheid waarmee ik het verkondig en de uitwerking die het alom heeft - die claim ik als mijn onvervreembare eigendom.

Ik heb het over compost. Ik hou van compost en ik geloof in compost met iedere vezel (als het ware) van mijn ziel. Ik ben er heilig van overtuigd dat composteren de wereld - in elk geval een behoorlijke portie ervan - kan redden. Compost is goedkoop, makkelijk te maken en is onderhoudsvriendelijk. Het is precies wat het land, plus iedere boer en elke tuinder, nodig hebben. Het is de oudste vorm van menselijke hulp bij de vernieuwing van de grond.

Het is pas zo'n vijfenveertig jaar geleden dat ze hier in Amerika op grote schaal met het toepassen van meststoffen uit de fabriek zijn begonnen. Het productieproces en de ruime toediening van die kunstmest vervuult zo langzamerhand al onze rivieren, meren en zeeën.

Wat is compost, vraagt u? Een grote lelijke berg afval middenop mijn schone gazon, waar ongedierte op afkomt? De ongediertekwestie wordt altijd onmiddellijk afgevuurd door de niet-gelovigen. Iedereen is als de dood voor ratten en muizen - en wie ben ik dat ik daarom zou lachen? Hoewel, ik ben dezer dagen oneindig veel toleranter en al Gods schepselen, knaagdieren inclusief, zijn me oneindig veel liever geworden. Zal ik u eerst op mijn bekende oppervlakkige manier eens even uitleggen wat dat is, composteren? Daarna zal ik het ongediertevraagstuk bespreekbaar proberen te maken.

Compost is het humusrijke resultaat van het ontbindingsproces van plantaardig materiaal. Voor u als fabrikant houdt dat in: grasmaaisel, bladeren en keukenafval, zoals aardappelschillen en eierschalen. Je begint met groen materiaal, dan een laagje droog keukenafval, afgewisseld met dunne laagjes aarde, en misschien een beetje compostversneller. Maak van dit alles een berg (ergens uit het zicht), nog wat aarde erover, pook het geheel zo nu en dan eens op zodat de lucht erbij kan en bevochtigt alles, maar maak niet te nat. En dan maar wachten en af en toe opschudden. Dat is alles. Wanneer de microben en de bacteriën aan de slag gaan en vervolgens de wurmen er hun toverkunsten op hebben losgelaten, dan breekt die hele berg af tot een hoeveelheid fantastische chocolade-cakekrum. Dat werk je door je grond en daarmee geef je de bodem en je planten, het beste van het beste tot nut van het algemeen. En wat het ongedierte aangaat - de truc is: geen gekookte etensresten. Er zijn mensen die dat wel doen en letterlijk alles op hun composthoop gooien, maar alleen als die heel ver hun keukendeur vandaan ligt. Dat zijn waarlijk onverschrokken zielen Mijn lievelings-composteurs zijn echter diegenen die regelmatig de dierentuin bezoeken om olifantenmest te vergaren voor een echt rijke hoop.

Over composteren zijn bibliotheken volgeschreven. Sommige mensen kunnen er niet meer over ophouden Het meeste is technisch, heel veel is emotioneel, maar het komt allemaal neer op dit ene: Laat Maar Rotten. En dan breng je het terug naar de aarde waar het vandaan is gekomen. En het is zo logisch: minder afval op de vuilstortplaatsen (50% bestaat hier sowieso uit afgemaaid gras), nauwelijks ENIGE INSPANNING en succes gegarandeerd in de vorm van gezonde planten die weerstand hebben tegen beestjes en ziekten, dus minder bestrijdingsmiddelen, precies wat er moet veranderen als wij willen overleven.

Het mag onmogelijk zijn om met een idee te komen datje echt helemaal zelfbedacht hebt, maar je kan wel een volkomen unieke ervaring hebben, vooral hier in Californië. Mijn hele leven wacht ik al op een openbaring, iets waaruit Gods aanwezigheid mag blijken, het soort van transcendentale, magische belevenis, waardoor je ineens ziet wat jouw plaatsje in het grote geheel is. Dat overkwam me met mijn eerste hoop. Ik begon pas op latere leeftijd te tuinieren en het leerproces ging gepaard met vallen en opstaan. Het was traag en heel duur.

Op die bewuste herfstdag wist ik niet precies waarom ik het deed, maar ik voelde dat het moest. Ik moest zo'n hoop maken! We sloegen wat palen in een kring in de grond van ons moestuintje, omgordden die met kippengaas en gooiden er al het organische afval in dat we maar tegenkwamen: bladeren, takjes, vruchten en schillen (ongekookt!), de inhoud van de kattenbak...het werd een hele berg. Een enorme berg. En er gebeurde niets, behalve een beetje schimmelen. Ik sloeg mijn blanke handjes in elkaar en kreeg een aanval van Angst. Was ik de eigenaresse van niet meer dan een kledderige, stinkende vuilnishoop? (Trouwens, het stonk eigenlijk niet, hoewel iedereen voorspeld had dat het dat wel zou doen.).

Ik besloot hulp in te roepen. Ik haalde Jack erbij, een boer uit de buurt van San Diego, wiens faam als kenner van het composteren hem vooruit was gesnel. Daar was hij met zijn 'biodynamische compost-starter'. Met eindeloze zachtheid nam hij de mestvork uit mijn trillende handen en begon de stapel om te zetten. En raad eens wat! Er kwam rook uit! Ik was dan wel een amateur, maar dat dit een goed teken was, wist zelfs ik! Het betekende dat de bacteriën aan het afbreken waren geslagen, vandaar die warmte. En de wurmen - niet één maar wel duizend wurmen, allemaal als gekken in de weer - wel, het woord opwinding is te zwak. Mijn knieën knikten, mijn ogen vulden zich met tranen en ik moest erbij gaan zitten. Ik was diep ontroerd! Zo dicht bij de natuur! Ik, ik had dit gedaan! Ik had iets betekend voor de aarde; in mijn achtertuin, niet op het witte doek; iets piepkleins, maar toch zo intens belangrijk voor mijzelf en mijn gezin. Iets dat geen cent had gekost. Ik was bekeerd. En nu ben ik een apostel.

Ik zie de hele natie composteren. Wat zeg ik?

Ik zie de hele wereld composteren! Ik zie het eind van gefabriceerde kunstmest, de vervuilende productie ervan. Ik zie een eind aan de bestrijdingsmiddelen. Ik zie een Amerikaanse tomaat die echt smaakt! Ik zie gazons veranderen in moestuinen. Ik zie, hoe de wurmen vogels aanlokken, nooit eerder waargenomen door Amerikaanse burgers, maar die nu bemind en gekoesterd worden. Ik zie die Amerikaanse burger veranderen in een natuurbeschermer die niet meer jaagt! Ik zie hoe mensen zich van de wapens afkeren! En nu ze het doden van wild hebben opgegeven, houden ze misschien ook op met het doden van elkaar! Hé! Ik denk ... ik geloof, nee, ik zie het zelfs: Wereldvrede! Door Compost!